

Технологічна послідовність створення компонентів системи підготовки майбутніх офіцерів до управління фізичною підготовкою

Ольховий О.М.

Харківський університет Повітряних Сил імені І.М. Кожедуба

Анотація:

Мета роботи – визначення конструктивних шляхів послідовності побудови складових компонентів системи підготовки майбутніх офіцерів до виконання службових питань з управління фізичною підготовкою в процесі подальшої військово-професійної діяльності. За допомогою проведеного аналізу більше тридцяти документальних та науково-літературних джерел визначено структурно-логічну схему взаємозв'язків етапів оптимального циклічного управління і технологічну послідовність побудови складових компонентів системи підготовки майбутніх офіцерів до управління фізичною підготовкою, яка передбачає: визначення вимог до типових завдань професійної діяльності з питань керівництва, організації та проведення фізичної підготовки; створення поетапної системної моделі підготовки курсантів; підготовку навчальної програми дисципліни "Фізичне виховання, спеціальна фізична підготовка і спорт"; створення моделі та визначення інтегральної оцінки готовності майбутніх офіцерів до управління фізичною підготовкою.

Ольховой О.М. Технологическая последовательность создания компонентов системы подготовки будущих офицеров к управлению физической подготовкой. Цель работы – определение конструктивных путей последовательности построения составляющих компонентов системы подготовки будущих офицеров к выполнению служебных вопросов управления физической подготовкой в процессе дальнейшей военно-профессиональной деятельности. С помощью проведенного анализа более тридцати документальных и научно-литературных источников определено структурно-логическую схему взаимосвязей этапов оптимального циклического управления и технологическую последовательность построения составляющих компонентов системы подготовки будущих офицеров к управлению физической подготовкой, которая предусматривает: определение требований к типовым задачам профессиональной деятельности по вопросам руководства, организации и проведения физической подготовки, создание поэтапной системной модели подготовки курсантов, подготовку учебной программы дисциплины «Физическое воспитание, специальная физическая подготовка и спорт», создание модели и определение интегральной оценки готовности будущих офицеров к управлению физической подготовкой.

Olkhovy O.M. Technological sequence of creating components of the training system of the future officers to the management of physical training. The goal is to determine constructive ways of sequence of constructing components of the training system of the future officers to carry out official questions of managing the physical training in the process of the further military career. The structural logic circuit of the interconnections stages of optimum cycle management and technological sequence of constructing the components of the training system of the future officers to the management of physical training, which provides: definition of requirements to the typical problems of professional activities on the issues of the leadership, organization and conducting of physical training, the creation of the phased system model cadets training, training of the curriculum discipline "Physical education, special physical training and sport"; model creation and definition of criteria of the integral evaluation of the readiness of the future officers to the management of physical training was determined through the analysis more than thirty documentary and scientific literature.

Ключові слова:

курсант, офіцер, управління, фізична підготовка.

курсант, офіцер, управління, фізична підготовка.

cadet, officer, management, physical training.

Вступ.

Реформа Збройних Сил України, яка викликала зміни в їх організаційній структурі, скорочення чисельності особового складу, форм і способів комплектування особового складу, а також зменшення термінів служби, зумовлює необхідність коригування чинної системи фізичної підготовки (ФП) курсантів вищих військових навчальних закладів (ВВНЗ) та її нормативно-правової бази з урахуванням вимог сьогодення.

Оскільки система ФП Збройних Сил України на сьогодні практично копіює ту, що існувала в армії колишнього Радянського Союзу, лише частково відповідає вимогам завтрашнього дня, то удосконалення потребують усі її ланки: управління, організація, науково-методичні й нормативно-правові основи, матеріальне й кадрове забезпечення. Саме з визначення концептуальних засад та створення моделі системи підготовки офіцерських кадрів в стінах ВВНЗ до управління ФП розпочинається дослідження організаційних аспектів функціонування системи ФП військовослужбовців Збройних Сил України в сучасних умовах.

Проведені в педагогіці та психології системні дослідження вагомо опирались на аспекти теорії систем та її застосуванні (П. Анохін, В. Афанасьєв, Л. Бергланфі, Н. Блауберг, Л. Вейднер-Дубровин, Д. Гвішіані, Дж. Клір, М. Месарович, В. Садовский, Б. Юдин та

© Ольховий О.М., 2012

ін.). Функціональний підхід до визначення педагогічного процесу в якості системи, ґрунтується на функціональній теорії систем живих організмів (М. Сетров) та ідеях кібернетики (Н. Вінер, Дж. Нейман, У. Ешбі, В. Дюк, Т. Сааті, Б. Українцев та ін.) знайшов практичне застосування в системних моделях навчального процесу [1, 2, 3, 4].

Дослідження проводиться відповідно до: Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2011 – 2015 роки Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, теми 3.1 „Вдосконалення програмно-нормативних засад фізичного виховання в навчальних закладах”; Плану науково-дослідних робіт Міністерства оборони України за темою: «Організаційні аспекти функціонування системи ФП військовослужбовців Збройних Сил України у сучасних умовах», з номером державної реєстрації 0101U001169.

Мета, завдання роботи, матеріал і методи.

Мета роботи – визначення конструктивних шляхів послідовності побудови складових компонентів системи підготовки майбутніх офіцерів в стінах ВВНЗ до виконання службових питань з управління ФП в процесі подальшої військово-професійної діяльності.

Результати дослідження.

Процес підготовки курсантів за навчальною програмою дисципліни "Фізичне виховання, спеціаль-

на ФП і спорт" в системі ФП ВВНЗ, як і будь-який інший елемент педагогічної системи, об'єктивно існує й оцінюється за одним із загальних принципів – системністю. Системність ФП – найважливіша і невід'ємна умова управління, організації, становлення та функціонування основних складових професійно-спрямованої системи ФП курсантів ВВНЗ.

В основі системного підходу теорії і практики ФП курсантів ВВНЗ знаходиться поняття «система», що визначається як множина взаємопов'язаних компонентів, частин, що складають певну цілісність у своїй побудові та функціонуванні. З одного боку, систему ФП курсантів ВВНЗ можна розглядати як систему статичну (структурну), що виражає порядок і взаємозв'язки окремих її компонентів, з іншого боку, систему ФП курсантів ВВНЗ можна бачити як систему динамічну (функціональну), що відображає компоненти стану або якості на «вході» і на «виході», на початку і завершенні безперервного (протягом певного часу) навчального процесу [2, 3, 5].

Система ФП курсантів ВВНЗ є системою соціального типу, що визначає її підпорядкованість потребам збройних сил, суспільства, держави. Визначаючи напрями реформування системи ФП курсантів ВВНЗ, слід враховувати зовнішні і внутрішні чинники.

Зовнішні чинники детермінуються вимогами військової реформи:

- зміною організаційно-штатної структури збройних сил на різних її рівнях;
- удосконаленням бойової підготовки військ;
- зміною принципу комплектування військ особовим складом;
- скороченням чисельності збройних сил і терміну строкової служби.

До внутрішніх чинників належать:

- відповідність системи ФП курсантів ВВНЗ системі реформованої бойової підготовки;
- усунення існуючих недоліків системи ФП курсантів ВВНЗ, що знижують ефективність підготовки майбутніх офіцерів до управління ФП;
- підвищення якості навчання з питань теорії та методики ФП у зв'язку з недостатнім рівнем організаційно-управлінських умінь курсантів ВВНЗ;
- невідповідність встановленого рівня готовності майбутніх офіцерів до управління ФП, що зумовлює зниження ефективності виконання службових обов'язків.

Підготовка військових фахівців в стінах ВВНЗ до виконання службових питань з керівництва, організації та проведення ФП в процесі подальшої військово-професійної діяльності і діагностика її рівня, в умовах реформування військової освіти, повинні базуватися на системному підході до навчання, як до процесу оптимального циклічного управління, побудованого відповідно до кібернетичного принципу, так званого, "білого" (прозорого) ящика, з прямим та зворотним зв'язками, що несуть відомості про всі етапи процесу одержання кінцевого продукту, а не тільки про кінцевий результат, як при функціонуванні за принципом

"чорного" ящика [1, 2, 6]. Але управляти – це не придушувати, не нав'язувати когнітивному процесу рух, який суперечить його природі, а навпаки, максимально враховувати природу процесу, узгоджувати кожне впливове діяння на когнітивний процес з його логікою [3].

Технологічна послідовність побудови складових компонентів системи підготовки майбутніх офіцерів в стінах ВВНЗ до виконання службових питань з керівництва, організації та проведення фізичної підготовки в процесі подальшої військово-професійної діяльності за навчальною програмою дисципліни "Фізичне виховання, спеціальна ФП і спорт", як це засвідчує запропонована автором структурно-логічна схема її складових, являє собою замкнутий цикл (рис. 1). Здійснення управління навчальним процесом за принципом "білого" (прозорого) ящика в умовах військової освіти можливе лише за умови виконання такої системи вимог:

1. наявність мети, що висуває вимоги до типових завдань професійної діяльності офіцера з питань керівництва, організації та проведення ФП.
2. встановлення початкового стану процесу, що надає навчальна програма дисципліни "Фізичне виховання, спеціальна ФП і спорт" під час перевірки вхідного контролю на вступних екзаменах до ВВНЗ.
3. визначення програми дій, що передбачає основні етапи навчального процесу, за навчальною програмою дисципліни "Фізичне виховання, спеціальна ФП і спорт".
4. забезпечення одержання інформації за визначеною системою параметрів про стан процесу, тобто забезпечення систематичного зворотного зв'язку, що включає: контроль якості і успішності засвоєння навчальної програми дисципліни "Фізичне виховання, спеціальна ФП і спорт" курсантами за етапами підготовки, вихідний контроль (відгуки з місць стажування курсантів після закінчення навчального процесу та результати випускного екзамену) та відстрочений контроль (відгуки з місць служби через один рік після випуску зі стін ВВНЗ).
5. забезпечення опрацювання інформації, одержаної за каналом зворотного зв'язку, створення регулюючих, впливових дій їх коригування та реалізація.

На основі цих вимог розроблено структурно-логічну схему взаємозв'язків етапів оптимального циклічного управління, побудовану за принципом "білого" ящика і технологічної послідовності впорядкування складових системи підготовки (рис. 1).

Знаючи вимоги до майбутніх офіцерів в плані виконання ними службових питань з керівництва, організації та проведення ФП в процесі подальшої військово-професійної діяльності, форми, методи та засоби ФП, які будуть використовуватися у процесі навчання, маємо можливість розробити модель готовності майбутніх офіцерів до управління ФП [6], яка створюється з метою впровадження поетапної системної моделі підготовки курсантів до виконання функціональних обов'язків з управління ФП в підлеглих підрозділах.

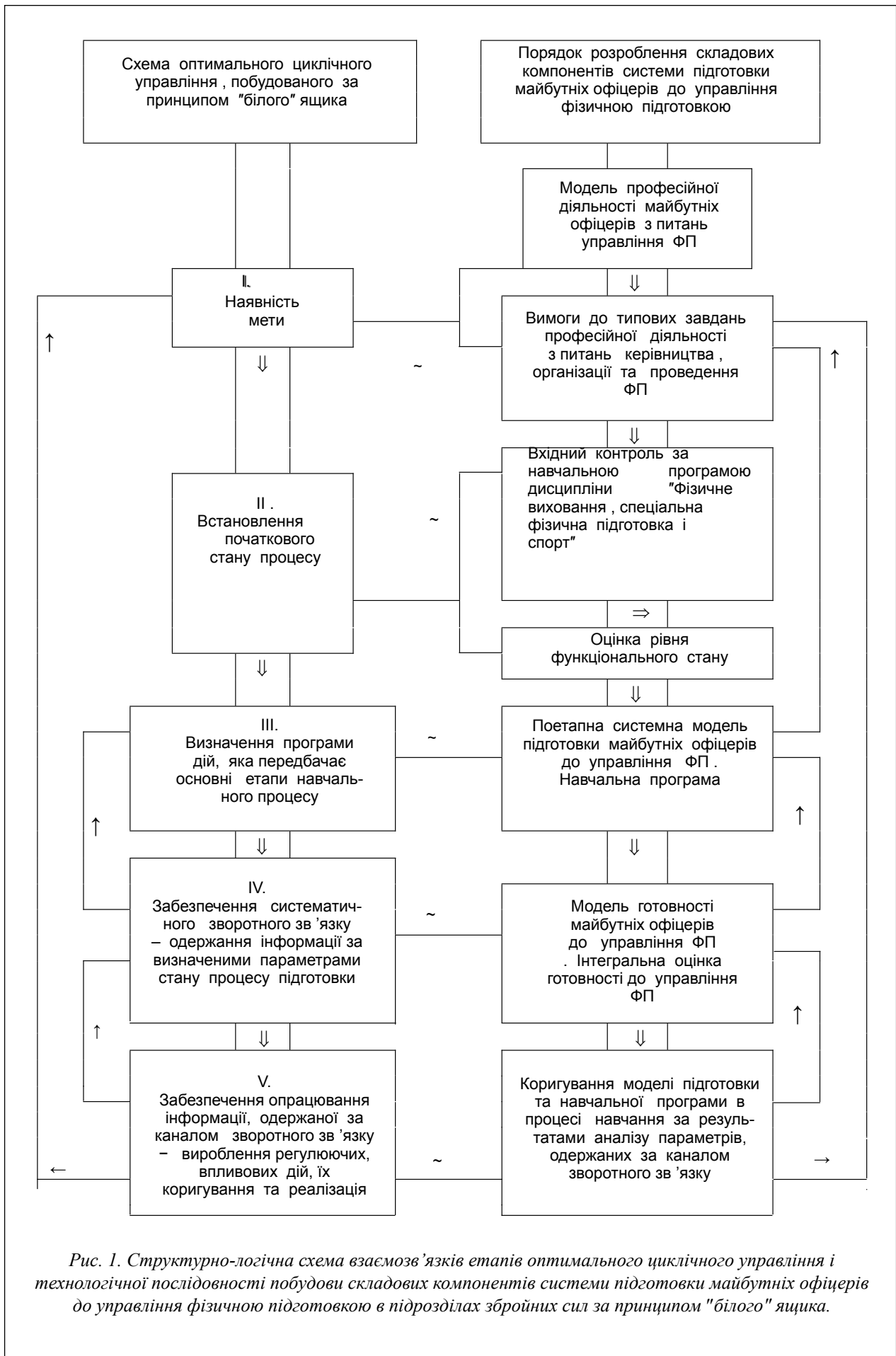

Рис. 1. Структурно-логічна схема взаємозв'язків етапів оптимального циклічного управління і технологічної послідовності побудови складових компонентів системи підготовки майбутніх офіцерів до управління фізичною підготовкою в підрозділах збройних сил за принципом "білого" ящика.

Поетапна системна модель підготовки майбутніх офіцерів до виконання функціональних обов'язків з управління ФП в підлеглих підрозділах матиме декілька етапів, які вирішують відповідні навчальні завдання. Під цю модель створюється навчальна програма наступним чином: визначається зміст теоретичного та практичного навчання у навчальній програмі дисципліни "Фізичне виховання, спеціальна фізична підготовка і спорт", в подальшому створюється модель цієї програми, а потім розробляється зміст її складових.

За основу змісту інтегральної оцінки нами запропоновано взяти чотири види діагностичного контролю, які за етапами навчального процесу в логічній послідовності навчання поділяються за часом на:

вхідний контроль (або пропедевтичне діагностування) – встановлення початкового рівня фізичної підготовленості та функціонального стану, яке здійснюється на вступних екзаменах;

поточний (модульний) контроль – встановлення поетапного рівня підготовки у процесі навчання в період підготовчого (первинна військова професійна підготовка), базового (1 курс), загального професійно-спрямованого (2-3 курс), спеціального професійно-спрямованого (4-5 курс) етапів навчання;

вихідний (підсумковий) контроль – встановлення рівня засвоєння програми навчання відповідно до цілей навчання;

відстрочений контроль – встановлення рівня фактичної підготовки та якості засвоєння навчальної програми дисципліни "Фізичне виховання, спеціальна фізична підготовка і спорт", готовності молодих офіцерів виконувати службові питання з керівництва, організації та проведення ФП в процесі військово-професійної діяльності через рік після випуску з ВВНЗ.

Для визначення критеріїв інтегральної оцінки готовності курсантів до управління ФП нами застосовано концепцію, визначенням якої, на основі експертного опитування, стали практичні питання керівництва, організації та проведення майбутніми офіцерами ФП в підпорядкованому підрозділі на найближчу та подальшу перспективу. Критерії інтегральної оцінки засвоєння теоретичних знань, організаційно-управлінських умінь, методичних вмінь та практичних навичок є фактично тотожними та взаємопов'язані зі складовими моделі готовності майбутніх офіцерів до управління ФП [6, 7].

За результатами інтегральної оцінки засвоєння навчальної програми дисципліни "Фізичне виховання, спеціальна фізична підготовка і спорт", на вище перелічених етапах, проводиться аналіз її ефективності, який призводить до перегляду змісту та надає необхідні дані (зокрема пороговий рівень готовності) для початкового відбору курсантів, які в подальшому будуть залучатись до навчання в ВВНЗ.

Подальша декомпозиція зазначених етапів навчального процесу розглядається при викладенні методик визначення рейтингів курсантів за результатами діагностики.

Для визначення напрямку дій після первинного застосування даної системи підготовки офіцерів, необ-

хідна наявна інформація про те, якими були фактичні результати навчання, за умов діагностування рівня підготовки, чи є в них відхилення. Якщо такі відхилення є, то необхідно проаналізувати, які вони, з якої причини виникли, що слід зробити для їх усунення і запобігання у майбутньому. Без діагностичного контролю, без коригування помилкових дій, навчання стає „сліпим”, ним неможливо керувати, інакше кажучи, воно припиняє бути взагалі „керованим”, його результати стають непередбачуваними.

Отже, складові технологічної послідовності побудови системи підготовки майбутніх офіцерів до управління ФП (вимоги до типових завдань професійної діяльності з питань керівництва, організації та проведення ФП; навчальна програма дисципліни "Фізичне виховання, спеціальна фізична підготовка і спорт"; поетапна системна модель підготовки майбутніх офіцерів до управління ФП; модель готовності майбутніх офіцерів до управління ФП; інтегральна оцінка готовності майбутніх офіцерів до управління ФП) є дуже важливими і методично необхідними, але вони не є достатніми для досконалого закінчення побудови системи ФП курсантів ВВНЗ.

На нашу думку, врахування вимог та коригуючий вплив зворотного зв'язку передбачають розробку механізму аналізу результатів усіх етапів процесу підготовки та засвоєння змісту навчання, а також результатів практичних дій. Механізм аналізу повинен розроблятися за методикою, яка б дозволяла одержувати повні відомості за результатами діагностування щодо засвоєння матеріалу на всіх етапах навчання та кінцевий результат. Об'єктивно можна застосувати, згідно з теорією управління [5, 6], три шляхи коригування:

1) реагування на зміни ситуації, які очікуються за непрямими, побічними ознаками, тобто передбачається шкідлива дія, і залежно від її характеру виконується перебудова програми;

2) реагування на зміни ситуації, які вже відбулися;

3) реагування на помилки.

В двох перших випадках коригування дозволяє уникнути відхилень у процесах, що керуються, оскільки ці види коригування виконуються раніше, ніж умови, які змінилися, встигають шкідливо вплинути на ці процеси. У першому випадку аналізуються результати пропедевтичного і поточного діагностичного контролю, у другому – пропедевтичного і тематичного, чи модульного. В третьому випадку, який і є найбільш можливим для застосування у процесах навчання і діагностування рівня підготовки фахівців, відхилення виникають під впливом шкідливих дій, а коригування виконується відповідно до характеру цих відхилень, на підставі аналізу помилок за результатами відстроченого діагностичного контролю.

Результати аналітичного діагностування рівня готовності офіцерів до службових питань з керівництва, організації та проведення ФП, оцінки їх практичної діяльності призведуть до конструктивного перегляду як вимог до питань професійної діяльності офіцерів так і навчальної програми дисципліни "Фізичне ви-

ховання, спеціальна фізична підготовка і спорт” та моделі системи ФП курсантів вищих військових навчальних закладів загалом.

Висновки.

Запропонована автором технологічна послідовність створення складових компонентів системи підготовки майбутніх офіцерів до управління ФП (рис. 1) породжуючи багатогранний зворотний зв'язок та взаємозв'язок складових досліджуваного питання,

наочно демонструє доцільність періодичного коригування навчальної програми дисципліни “Фізичне виховання, спеціальна ФП і спорт” та моделі системи ФП курсантів ВВНЗ.

В *перспективі* ми направляємо наші дослідження на створення моделі професійно спрямованої системи ФП курсантів ВВНЗ.

Література:

1. Анохин П.К. Принципиальные вопросы общей теории функциональных систем, М.: Наука, 1971, 256 с.
2. Блауберг Н.В., Садовский В.Н., Юдин Б.Г. Философский принцип системности и системный подход, Вопросы философии, 1978, № 8, С. 39-52.
3. Блауберг Н.В., Юдин Б.Г. Становление и сущность системного подхода, М.: Наука, 1973, 270 с.
4. Саати Т., Кернс К. Аналитическое планирование. Организация систем, М.: Радио и связь, 1991, 223 с.
5. Талызина Н.Ф. Управление процессом усвоения знаний, М.: МГУ, 1975, 343 с.
6. Ольховой О.М. Модель готовности будущих офицеров к управлению физической подготовкой, Физическое воспитание студентов, 2012, № 3, С. 94-97.
7. Ольховий О.М. Рівень готовності випускників Вищих військових навчальних закладів до управління фізичною підготовкою, Слобожанський науково-спортивний вісник, 2012, № 3, С.159-162.

Информация об авторе:
Ольховой Олег Михайлович
skZirka@email.ua

Харьковский университет Воздушных Сил имени И.М. Кожедуба
ул. Сумська 77/79, г. Харьков, 61023, Украина.
Поступила в редакцию 06.06.2012г.

References:

1. Anokhin P.K. *Principial'nye voprosy obshchej teorii funkcional'nykh sistem* [Principle questions of general theory of functional systems], Moscow, Science, 1971, 256 p.
2. Blauberger N.V., Sadovskij V.N., Iudin B.G. *Voprosy filosofii* [Questions of philosophy], 1978, vol. 8, pp. 39-52.
3. Blauberger N.V., Iudin B.G. *Stanovlenie i sushchnost' sistemnogo podkhoda* [Formation and essence of system approach], Moscow, Science, 1973, 270 p.
4. Saati T., Kerns K. *Analiticheskoe planirovanie. Organizaciia sistem* [Analytical planning. Organization of systems], Moscow, Radio and connection, 1991, 223 p.
5. Talyzina N.F. *Upravlenie processom usvoeniia znaniij* [Management of the process of digestion of knowledge], Moscow, MHU Publ., 1975, 343 p.
6. Ol'khovoj O.M. *Fiziceskoe vospitanie studentov* [Physical Education of Students], 2012, vol. 3, pp. 94-97.
7. Ольховий О.М. *Slobozhans'kij naukovo-sportivnij visnik* [Slobozhansky scientific and sport bulletin], 2012, vol. 3, pp. 159-162.

Information about the author:
Olkhovoy O.M

skZirka@email.ua
Kharkiv Air Force University
Sumska str.,77/79, Kharkiv, 61023, Ukraine.
Came to edition 06.06.2012.